

негласних слідчих (розшукових) дій. *Актуальні проблеми держави і права*. 2017. Вип. 79. С. 124-134.

6. Загоріна О.П. Особливості взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами Національної поліції в кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. Северодонецьк, 2020. № 2 (90). С. 228-238.

7. Князев С. М. Взаємодія слідчого зі співробітником оперативного підрозділу у кримінальному провадженні. *Підприємство, господарство і право*. Вип. 11. 2019. с. 295-301.

Сур І.С.,
ад'юнкт кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ТАКИХ СИЛ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЯК НЕГЛАСНІ ПОЗАШТАТНІ ПРАЦІВНИКИ

Інформація в оперативно-розшуковій діяльності являється одним із основних джерел, які є незамінними в розкритті кримінальних правопорушень. Діяльність оперативних співробітників не обмежується розкриттям кримінальних правопорушень. Також, важливе значення в їх діяльності має попередження вчинення кримінального правопорушення, наприклад, на стадії його готування. Інформацію про готування до кримінального правопорушення оперативні співробітники Національної поліції можуть отримати за допомогою сил оперативно-розшукової діяльності. До таких сил можна віднести негласних позаштатних працівників.

За часів незалежності України такі науковці цікавилися питанням особливостей використання негласних позаштатних працівників, як Бандурка О.М., Дараган В.В., Дмитрієв І.В., Івахін А.Є., Кириченко О.В., Кисельов А.О., Козаченко О.І., Латиш А., Мацюк В.Я., Некрасов В.А., Обшалов С.В., Пастрюліна Т.В., Поляков Є.В., Рижков Е.В., Слободян Я.І., Сухачов О.О., Тарасенко Р.В., Усенко В.Ф., Черкасов Ю.Е.,

Шевелько В.М., Янчук А.М. та ін..

Негласні позаштатні працівники вважаються однією з основних сил оперативно-розшукової діяльності через те, що, як правило, забезпечують добування таємної інформації, необхідної для оперативних підрозділів у сфері оперативно-розшукової діяльності [2, 71].

Сухачов О.О. у своїй роботі надав таке визначення поняття «негласного позаштатного працівника» – це особа, залучена на конфіденційній основі за власною згодою до негласного виконання завдань оперативно-розшукової діяльності й доручень слідчого, прокурора на проведення негласних слідчих (розшукових) дій, відомості щодо співробітництва якої з оперативним підрозділом не підлягають розголошенню [5, 62].

Хоча, коректніше було б сказати, що негласні позаштатні працівники – це особи, залучені на конфіденційній основі за власною згодою до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, відомості щодо співробітництва яких з оперативним підрозділом не підлягають розголошенню. В свою чергу, саме конфіденти, а не негласні позаштатні працівники можуть залучатися до проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Таким чином Сухачов О.О. не розмежував у своєму визначенні поняття оперативно-розшукової діяльності від кримінальної процесуальної діяльності.

Основними ознаками правовідносин між оперативним співробітником і негласними позаштатними працівниками є: їх урегульованість у певних межах Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність»; добровільність при виникненні відносин. При цьому правовідносини можуть виникати з ініціативи одного і за згодою іншого суб'єкта; відсутність юридичної рівності сторін, яке передбачає, що одним із суб'єктів виступає представник виконавчої влади (посадова особа – оперативний працівник), який діє від імені держави, наділений певними владними повноваженнями і формулює відповідні волевиявлення, адресовані іншому суб'єктові правовідносин [1, 200]; сферою виникнення і функціонування цих стосунків є сфера державного управління, що включає разом з іншими і такий напрям, як боротьба зі злочинністю, що виступає визначальною ознакою, оскільки залучення і використання негласних працівників здійснюється, як свідчить ст. 1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» виключно для

цієї мети [4]; аналізовані правовідносини виникають лише у зв'язку з практичною діяльністю оперативного працівника, спрямованою на реалізацію його службових функцій; негласний характер правовідносин виступає їх основною ознакою [1, 200].

Використання негласних позаштатних працівників можна вважати одним із найбільш дієвих оперативно-розшукових заходів стосовно попередження, виявлення та розкриття кримінальних правопорушень. Адже такий спосіб співробітництва є негласним, тобто невідомим для сторонніх осіб, і забезпечує постійне надходження інформації про об'єкт розробки. Дана інформація може мати різний за своїм характером зміст, тому оперативний працівник повинен її проаналізувати, враховуючи особистість негласного позаштатного працівника, мотиви його співпраці, особисті якості – запам'ятовування та відтворення отриманих відомостей та фактів. Здебільшого діяльність негласних позаштатних працівників носить випереджаючий характер, тобто вона спрямована на збір інформації про явища та факти злочинної поведінки, які повинні бути вчинені у майбутньому, щоб потім правоохоронні органи змогли запобігти вчиненню чергового кримінального правопорушення [2, 71].

До інформації, що має істотне значення, підлягають відомості що характеризують особистість злочинця, його зовнішність і риси характеру, а також обставини, що обтяжують чи пом'якшують його вину. Окрім відомостей, що свідчать про факти готування та вчинення кримінальних правопорушень, а також обставини їх здійснення (місце, час, спосіб тощо), потрібно виявляти всіх осіб. До даної категорії відносяться: виконавці, організатори, підбурювачі, посібники; особи, які не брали участі в кримінальному правопорушенні, але перешкождали викриттю винних, а також сховалися від слідства і суду [3, 101].

Використання інформації, отриманої внаслідок використання негласних позаштатних працівників, як і сама робота з ними відзначається великою складністю і вимагає від працівників оперативних підрозділів необхідних знань у цій сфері і належного практичного досвіду [2, 71].

По-перше, оперативний працівник повинен тримати у таємниці відомості про особу, яка надала оперативну інформацію, для забезпечення її безпеки.

По-друге, не повинно бути витoku інформації, яку оперативний

співробітник отримав від негласного позаштатного працівника, оскільки це може передувати активізації заходів щодо протидії документуванню з боку злочинців та їх переховуванню від правосуддя. Крім того, в окремих випадках, виток такої інформації може загрожувати безпеці самого негласного позаштатного працівника. Навіть співробітники, яких це не стосується не повинні володіти отриманою інформацією.

Таким чином можна зазначити, що негласні позаштатні працівники – це особи, залучені на конфіденційній основі за власною згодою до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, відомості щодо співробітництва яких з оперативним підрозділом не підлягають розголошенню. Інформація, яку може надати негласний позаштатний працівник може стосуватися часу, місця вчинення кримінального правопорушення, особи злочинця, предмета вчинення кримінального правопорушення, а також осіб, які переховуються від виконання покарання, органів досудового розслідування, суду та має важливе значення для вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Дмитрієв І.В. Проблеми правового регулювання агентурної роботи оперативних підрозділів податкової міліції. Форум права. 2012. № 2. С. 196-204;
2. Латиш А. Актуальні проблеми здійснення конфіденційного співробітництва. Актуальні питання оперативно-розшукової протидії злочинам: матеріали Всеукраїнського круглого столу, м. Дніпро, 11 грудня 2020 р., Дніпро, 2020. С. 70-72;
3. Поляков Є.В. Деякі аспекти використання конфіденційного співробітництва в діяльності кримінальної розвідки. Організаційно-правові аспекти досудового слідства. 2016. № 1. С. 99;
4. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>;
5. Сухачов О.О. Кримінальна розвідка: проблеми юридичного статусу негласних працівників оперативних підрозділів та шляхи їх вирішення. Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 29 квітня 2016 р. Одеса : ОДУВС, 2016. 184 с.